

Barslev skole og A. C. Hoppe (1881 - 1949)

Af Erik Hoppe

På hjørnet af Hovedvejen og A. C. Hoppesvej lå der i sin tid en skole, Barslev skole. Der er ikke meget tilbage af den, og bygningerne var vel heller ikke noget at gemme på. Men er der ikke mange synlige spor tilbage, er der nok desto flere usynlige: hos dem der engang gik i den skole, og hvoraf mange stadig lever på Thyholm eller andet steds i landet. Den undervisning og den påvirkning, de som børn fik der, var med til - tror jeg - at præge dem for resten af deres liv. - Min far, A. C. Hoppe, var lærer ved Barslev skole i 43 år, fra 1903 til 1946. I det tidsrum havde han ca. 1200 børn i skole, og han nåede inden afskeden at undervise børnebørn af sine første skoleelever, 3 slægtled. Der var i hele perioden også andenlærere, og de var selvfølgelig med til at give skolen profil. Men de skiftede ret hyppigt, så det blev naturligt nok far, der gav kontinuitet og grundpræg.

Skolen og skoledistriktet

Den del af Hvidbjerg sogn, der udgjorde skoledistriktet, var: Barslev, Kallerup og Flovlev (hvor der forøvrigt også lå en såkaldt »forskole«, tæt ved sandgraven). Selve skolen var en vinkelbygning med bolig til 2. læreren i den ene vinkel-ende og bolig til 1. læreren i den anden. Derimellem 2 skolestuer. Det hele så at sige under samme tag. Tæt udenfor - mod øst - en række på 9 prægtige asketræer, som i høj grad gav stedet karakter. På den anden side vejen en gymnastiksal af den slags, hvor der på balkonens forside med sirlige grønne bogstaver var malet de manende ord: En sund sjæl

Anders Christian Hoppe.

i et sundt legeme. Udenfor en legeplads, og endelig mod nord en længe med stald og lade. Der hørte nemlig et mindre landbrug (en 10 td. land) til 1. lærerembedet, en del af lønnen velsagtens. Så far var også en slags landmand, men havde dog en karl til at passe bedriften. I 1921 blev skolelodden forpagtet af Søren Sørensen, som sammen med sin kone Anna var uforligneligt gode naboer. Far beholdt en stump jord, så der stadig kunne holdes en hest, en ko, en gris samt en hønsegård.

Skolestuen var indrettet med den slags borde, hvor bænke og bord er lavet ud i eet til 2 børn ved hver. Dertil et skab med tavler og læsebøger. 1. og 2. klasse foregik skrivning og regning med tavle og griffel, et fortræffeligt undervisningsredskab, hvor tavlen jo altid kunne viskes ren, både i bogstavelig og overført forstand. Så var der et bogskab med en hundrede bøger af oplysende og underholdende art, så vidt jeg husker de samme gennem mange år, og derfor slidt i laser. Øverst på de 3 af væggene hang hele kongerækken i en lang billedfrise. Siden hen er det blevet den almindelige anskuelse i historieundervisning, at det er det rene tidsspilde at lære årstal eller hængte historiens gang op på kongerækken. Men det er nu ikke så ringe at have fået et stof, f.eks. historisk, ind gennem øje og øre, så det får et bestemt forløb og ikke bare kører rundt i hovedet som een pærevælling.

Skolebørnene var inddelt i 4 klasser, og ordningen var den, at 1. og 2. klasse i sommerhalvåret (fra maj til november) gik i skole 3 hele dage og 3 formiddage om ugen, mens 3. og 4. klasse i samme halvår kun gik 3 eftermiddage. Omvendt i vinterhalvåret, hvor de store gik 3 hele dage og 3 formiddage om ugen, mens de små så slap med 3 eftermiddage. Denne afvekslende skolegang fungerede egentlig fortræffeligt. Den forhindrede bl.a. den skoletræthed, som efter sigende er blevet så almindelig nu om stunder. Og den imødekom det, der dengang var en selvfølge, at de store i sommerhalvåret hjalp til i landbruget.

Læreren

Far blev født i Hvornum sogn i Himmerland 26/5 1881. Den fødselsdag, 26. maj, blev i øvrigt siden hen hvert år en festdag i skolen. Børnene kom med blomster fra deres forældres haver, pinseliljer, bonderoser, hjerteblomster og grønne grene, og de blev bænket ved lange borde i det fri på legepladsen, hvis vejret tillod det. Det gjorde det altid med sol og varme og høj blå himmel - i al fald i erindringen. Mor havde dækket til chokolade (det var nu nok cacao) og boller. Flaget blev hejst, og der var slet ingen

skoletimer den dag. Om eftermiddagen gentog det hele sig for de ældste klasser, og om aftenen mødte forældrene til børnene op, ofte 60-70 stykker. Kaffe og hjemmebag til alle, sang, oplæsning og til sidst aftenandagt. En skøn dag og et godt udtryk for det nære forhold, der hurtigt opstod mellem lærerparret og skoledistriktets beboere.

Far gik på Nr. Nisum seminarium 1899-1902, år der fik afgørende betydning for ham, uddannelsesmæssigt, menneskeligt og kristeligt. Der fandt han sit ståsted i Indre Mission og var resten af sit liv helhjertet IM-mand. Gennem alle hans lærerår var der nære forbindelser mellem Barslev skole og Nr. Nisum seminarium, en slags åndelige strømninger tværs over fjorden. Der kom elever derovre fra til en slags praktik i skolen, og i 1915 blev far valgt ind i seminariets bestyrelse, fra 1926 næstformand og fra 1943 formand. Det var derfra han fik inspiration til sit valgsprog, som lød: »Stå altid fast, men stå aldrig stille«.

Afgørende for fars personlige liv var det også, at han og mor traf hinanden i seminarieårene. Hun gik på højskolen derovre. Som far har fortalt, var det på vejen op til Byskov bakke, han den 28/10 1901 friede og fik ja. Da var mor 16 år, far 20. Skrækkeligt så tidligt unge mennesker dengang forlovede sig. Men de blev gift 3 år senere og var resten af livet et meget lykkeligt ægtepar og lærerpar, der med hver deres natur supplerede hinanden så godt.

Og så skulle den lange lærergerning i Barslev skole begynde i 1903. Far har et sted skrevet: Det har altid været min skræk at blive en tør, kedelig og knirkende lærer, der altid trækker de samme skuffer ud med den samme knirkende lyd - han må virke fordummende og deprimerende på en flok børn, der ønsker at opleve noget. Derfor er det en lærers fornemste opgave at give en interessebetonet undervisning. Levende børn kan kun være tjent med en levende lærer.

Det er ikke så ligetil at give en uvildig skildring af en lærers gerning, når samme lærer var ens egen far. Men jeg tror, de fleste vil være enig i, at han

Anna Hoppe født Nielsen.

var en levende lærer, der gav en interessebetonet undervisning. Han var bestemt ikke neutral hverken i holdning eller i fagene. Han ville meddele kundskaber, men samtidig påvirke ud fra et kristent grundsyn. Der var faste rammer og krav i skoletimernes enkelte fag, og samtidig ville han gerne lære børnene: at tale sandhed, at lyde, at bede, at arbejde. Nu om stunder ville en lærer næppe slippe godt fra at opstille et sådant program og handle derefter i sin undervisning. Men om det så kan kaldes fremskridt i folkeskolen, er mere end tvivlsomt.

Der var faste rammer, men samtidig en stor frihed, bl.a. fordi far altid var indstillet på at lytte til børnene. De kunne komme og fortælle, hvad de havde oplevet eller havde på hjerte. I tidens løb har far givet mange - og kostelige - eksempler på, hvad sådan en snak med børn kunne udvikle sig til.

Skoletimer

Hver skoledag begyndte med morgensang og Fadervor, og den sluttede med et par salmevers. På den måde lærte vi ret så mange salmer udenad, uden at det føltes som udenadslæren. Een salme fik en særlig betydning for nogle af os, Ingemanns »Nu titte til hinanden«, hvor der i sidste vers står denne linie: »du lærte os til Gud vore øjne opslå«. Jeg ved godt, at Ingemann her tænker på en anden og større end et dødeligt menneske. Men når vi kom til det vers, kunne nogle få af os ikke lade være at kigge hen på far, for han var då i al fald med til at lære os »til Gud vore øjne opslå«.

Der skulle så læses A.B.C., der skulle skrives, så griflerne hvinede hen over tavlerne. Der var diktat og genfortælling. Men det mærkedes, hvor far især havde sit hjerte og sine evner: i fortællefagene Bibelhistorie og Danmarkshistorie. Så kunne den berømte knappenål høres. Så mærkedes det, hvad mundtlig fortælling i levende ord betyder.

At far dog også havde selvkritik i den forbindelse, er følgende et eksempel på: En dag havde jeg - skriver han selv senere i nogle erindringsglimt fra skolen - fortalt en bibelhistorisk fortælling, og jeg syntes selv, at det var jeg ikke kommet så galt fra. En lille dreng havde imidlertid i nogen tid siddet med oprakt finger. »Nå, Egon, hvad vil du sige?«. Svaret lød: »Wo sow haa fot ølle gri's«. Og straks var der en anden, der med forknyt stemme sagde: »Wo sow fæk eet ant end tow, aa den jæn dø'«. Som far bemærker: Der fik min selvtilfredshed en dukkert.

Men ellers sad vi nu med udslåede øren og oplevede næsten fortællinger-

ne, som om de foregik nu eller for nylig. Et eksempel. I bibelhistorie var vi kommet til historierne om kong David. Det gik der adskillige timer med. Da så far fortalte om Absalons oprør mod faderen, så David måtte flygte, blev vi under begivenhedernes gang snart blege af spænding over dramaet, snart røde i hovedet af skam over den frygtelige udåd. Om aftenen samme dag, da jeg var kommet i seng, kunne jeg ikke sove og græd mine modige tårer over det, jeg havde hørt fortælle. Måske fordi det for et barn ellers var aldeles utænkeligt, at en søn kunne gøre oprør mod sin far og fordrive ham. Men nu var det dog sket.

I Danmarkshistorie var det herligt at høre om danskernes bedrifter. Som da Valdemar d. Store og biskop Absalon slog de grusomme Vendere, erobrede Rugen og omstyrtede afguden Svantevit, som krigerne huggede i stykker og brugte til at fyre op under deres suppegryder. Far fulgte troligt Saxo i fortællingerne fra den tid. Det var nok ikke såkaldt objektiv historie, men hvad skulle vi med kildekritik og den slags. Historien blev levende og nærværende i fars tolkning.

Med disciplinen havde far ingen vanskeligheder. Et blik eller nogle få ord var nok til at stoppe blot tilløb til at være »skaas«. Der fandtes et spanskrør i Barslev skole, som i alle andre dengang. Men den kom vistnok aldrig i anvendelse. Far indprentede børnene, at hvis de ville love ham aldrig at få den grimme tingest at se, skulle han nok sørge for, at de ikke fik den at smage. Men skete det, at nogen begik så alvorlig en forseelse, at den

Barslev skole med gymnastiksalen

måtte vises frem, så ville anden gang betyde, at den måtte smages. Engang vovede en dreng sig så langt ud, at far fandt det nødvendigt at vise ham »mester Erik«. Desværre for Arne begik han den samme forseelse efter nogen tids forløb. »Nå, Arne, du har jo set, hvor grim den tingest ser ud, så i dag må du nødvendigvis smage den«. - »Æ haar eet sit'en«, sagde Arne med triumf i sit forsorne ansigt. »Jeg har jo vist dig den«, sagde far. »Ja, men æ keg en ajen Wæj'n«, genmælede drengen, så situationen var reddet ved hjælp af et så fældende argument, og far slap for at gøre brug af spanskrøret, hvad han ville have følt sig grumme dårligt tilpas ved at skulle gøre.

Om sommeren var der ikke så sjældent badning i fjorden, Nissum Bredning, i stedet for timer i skolen. Turen med klassen derned gik ad markstier, forbi vandhuller og engdrag. På sådan en tur lærte vi faktisk en masse naturhistorie. For også det kunne far fortælle om: hvad blomsterne hed, hvordan fuglene så ud og havde deres reder. Det blev sommetider helt brorsonsk, når vi gik »blandt blomsterne i enge og fuglesangen sammen-slår, som tusind harpestreng«. Ved fjorden badede piger og drenge for sig. Bønderbørn havde ikke badedragter. Til at se efter pigerne var mor med. Hun var i øvrigt ikke så sjældent vikar for far i timerne, når han især i de senere år var bortrejst til de mange gøremål, han påtog sig i skolens og kirkens tjeneste. Skønt mor ikke havde læreruddannelse, faldt undervisning hende let. F. eks. kunne hendes fortælleevne godt stå mål med fars.

Den folkelige missionsmand

I tidens løb tog far initiativ til, at der udenfor skoletiden kom til at foregå mange andre ting i Barslev skole, et samlingssted for skoledistriktets voksne beboere. En gang om ugen holdt han aftenskole for egnens piger og karle, så de kunne få genopfrisket børnelærdommen, men også få sig øvet i almindelig læsning og skrivning. Der var gymnastikaftener for karle i gymnastiksalen, så det hårde slid i landbruget kunne blive afbalanceret med en anden slags øvelser. Der var foredragsaftener, sommetider med lysbilleder. Ikke mindst Sønderjylland havde fars varme interesse, og han fik bl.a. lærere fra Nr. Nissum seminarium over at fortælle om den nationale kamp dernede. Så stor fars glæde var, da Nordslesvig »kom hjem« efter 1. verdenskrig, lige så stor var hans sorg over, at Sydslesvig ikke gjorde det efter 2. verdenskrig.

Allerede samme år, som far kom til Barslev skole i 1903, startede han et sangkor og fik det efterhånden arbejdet op til en standard, som blev til stor

glæde både for sangerne selv og for hele egnen. Der blev holdt koncerter i gymnastiksalen også med anden musik udover det, koret præsterede. Herlige aftener i en tætpakket sal, når urmager Hoelgaard fra Hvidbjerg på violin, akkompagneret af min ældste søster, spillede Fini Henriques' »Kanmariefuglen«, eller når 2 unge piger, tidligere skoleelever, firhændigt på klaveret spillede Grieg's »Bryllup på Trollhaugen«. Og så som hovedkraften sangkoret med nationale sange og salmer. Stor jubel, selvom Thyboer jo ikke just er et letbevægeligt folkefærd.

Sådanne folkelige aktiviteter, aftenskole, gymnastik, nationale foredrag, sangkor, var dengang noget, man mest forbandt med grundtvigske kredse. Men her var det altså en missionsmand i samvirke med en befolkning, der stort set var præget af Indre Mission. Nok værd at huske, når diskussionen går på, hvad henholdsvis den grundtvigske og den indremissionske vækkelse satte i gang.

Men der var også nogle tiltag, som var særligt indremissionske. Far begyndte en søndagsskole, som holdt til i gymnastiksalen, og i tidens løb fik mange gode medarbejdere. For at nævne blot nogle få: den muntre Kr. Mose, den alvorlige Lars Poulsen, den milde Thomas Kræn, den lune Kristian Odgaard. - Og der var de regelmæssige samtalemøder, der gik på skift rundt om i hjemmene. Alt sammen noget der fik Barslev skoledistrikt til at fungere næsten som et selvstændigt kirkeligt distrikt. I al fald et vidnesbyrd om et vågent lægfolk, som selv kunne tage vare på deres åndelige fornødenheder, uden at sognepræsten behøvede at være med. - For os børn i skolen var præsten oppe i Hvidbjerg en noget fjern person. Vi kom da i kirke engang imellem, og han besøgte skolen sammen med skolekommissionen ved den årlige eksamen. Men vores åndelige horisont var stort set bestemt af skolen og hjemmet og egnens befolkning.

Julebøgerne

I 1924 begyndte far sammen med lærer Chr. Rysgaard, Snedsted, at udgive en ny julebog for børn, hvis grundtone skulle være af kristen karakter. Nok også som et modtræk mod de mere »kulørte« julehefter. Den fik navnet »Mod Jul« og blev i første omgang trykt i 10.000 eks. Det gik ikke særlig strålende med afsætningen de første par år, og i 1925 døde lærer Rysgaard, så far stod ene med foretagendet. Snart fik han dog en god medredaktør i lærer S.M. Sørensen fra Nr. Nisum, og fra 1926 begyndte økonomien at balancere.

Bogen kom på »eget forlag«, så både redaktion, lager og ekspedition af efterhånden op mod 50.000 eks. foregik i skolen og den hjemlige spisestue. Far lagde i årenes løb et meget stort arbejde i det foretagende, men fik også den glæde, at bogen år efter år blev godt modtaget over hele landet. Arbejdet med årets udgave begyndte allerede i januar med at fastlægge, hvilke forfattere og tegnere, der skulle bidrage. Inden sommerferien skulle indholdsfortegnelsen være klar, så den kunne trykkes på de cirkulærer (reklametryksager), der i en 100.000 stk. blev sendt til alle skoler i landet. Bare det at tælle op, hvor mange eks. af dette cirkulære, der skulle sendes til hver enkelt skole afhængig af børnetallet, at skrive adresser, putte i konvolutter, frankere, og så transportere til stationen, var en langvarig arbejdsproces, som vi børn naturligt nok hjalp med til. - I løbet af efteråret kom så bestillingerne ind, bøger tælles op, pakkes og transporteres til stationen. Det blev mange tons, så det var godt, at far havde en jumbe med islænderen Musse for til al den fragt.

I 1931 blev »Mod Jul« suppleret med en julebog for mindre børn »Julelys«, og endelig udkom fra 1945 »Juletoner« for voksne. Tilsammen har de været med til at gøre gældende, at julen, når alt kommer til alt, er en kristen og kirkelig fest. I 1946 udkom disse 3 julebøger i ialt 66.500 eks. - Da navnet A.C. Hoppe stod på dem alle som udgiver og forlægger, blev det kendt af de fleste skolebørn i landet. Det er måske baggrunden for denne pudsige historie:

En lærer på Mors har fortalt, at han en dag hørte en klasse i noget bibelhistorie, som de samme børn var blevet undervist i dagen før, om patriarkerne i Gamle Testamente. En dreng kunne ikke komme på nogen af dem, og læreren spurgte ham så, om han da ikke kendte Abraham, Isak og Jakob. Nej, svarede drengen, men »æ kinner lærer Ho'pe«. Det må jo siges at være noget, at blive nævnt på linie med selveste patriarkerne. Men da historien er fortalt af en Morsingbo, skal man måske ikke fæste alt for megen lid til den.

Foreninger og tillidshverv

Far fik i årenes løb betroet mange tillidshverv. Her skal nævnes nogle af dem:

I 1919 var han medstifter af »Hurupkredsens uafhængige vælgerforening« og valgt til dennes formand. I bestyrelsen sad bl.a. mejeribestyrer Hald, Hvidbjerg, pastor Faber, Vorupør, og sagfører Frederiksen, Hurup. Foreningen virkede kun i nogle få år og fik næppe et ben til jorden overfor de »gamle« partier. Men den var med til at gøre kristne synspunkter gæl-

dende ved politiske møder, og til at Thy-pressen viste mere interesse for kirkelige spørgsmål. Måske en nu glemt forløber for »Kristeligt Folkeparti«??

Ligeledes i 1919 var far medstifter af Hvidbjerg Realskole A/S og dens formand i en lang årrække indtil 1942. For at få den skole op at stå, ydede egnens befolkning ret så betydelige økonomiske ofre i form af kautioner og den slags. I de første år haltede økonomien, senere gik det bedre. Men også det er et vidnesbyrd om, at en såkaldt lokalbefolkning selv var parat til at tage fat, når det gjaldt en egn udvikling, og realskolen har haft meget stor betydning for Thyholm og videre ud.

I 1923 blev far indvalgt i bestyrelsen for »De kristelige sangforeninger i Danmark«, senere også til næstformand og vicedirigent.

I 1928 medstifter af »Sønderjysk Grænseforening for Thyholm og Jegindø« og dennes formand i en længere årrække.

I 1937 indvalgt i bestyrelsen for »Kirkeligt Forbund af 1933« og samtidig valgt til næstformand.

Det tillidshverv, som nok var af størst betydning, var, at far i 1935 blev indvalgt i hovedbestyrelsen for »Danmarks Læreforening«, som repræsentant for landsbyskolerne. Han følte det hverv som en stor tillidserklæring fra kolleger rundt i landet, men også som et stort ansvar, han ikke tog let på. Det medførte mange rejser, især til København, og omfattende udvalgsarbejder. F.eks. blev han hovedbestyrelsens repræsentant i den kommission, som blev nedsat af undervisningsministeriet, og som skulle udarbejde forslag til en nyordning af Statens lærerhøjskole. Resultatet blev den nuværende »Danmarks Lærerhøjskole«. Den mest betydningsfulde sag fra de år var imidlertid gennemførelsen af folkeskoleloven af 18/5 1937. Dengang var Jørgen Jørgensen undervisningsminister, og samarbejdet med ham var særdeles frugtbart. Noget af det, der lå far mest på hjerte, var formuleringen af en ny formålsparagraf for folkeskolen, og han medvirkede sammen med andre til, at den bl.a. kom til at indeholde ord om, at den danske folkeskole er en kristen skole. - Ak ja, det var dengang. - Med fars egne ord var formålet med hans arbejde i hovedbestyrelsen: »at medvirke til at fremme et godt samarbejde mellem kirke og skole, fordi jeg altid har anset det for at være af allerstørste betydning, at disse to grundpiller i vort samfunds- og folkeliv arbejder hånd i hånd med slægtens undervisning og opdragelse for øje«.

Alle disse og flere andre tillidshverv medførte også en tæt strøm af opfordringer til at tale ved missionsmøder, ungdomsmøder, børnegudstjene-

Barslev Sangkor 1916

ster, nationale møder, lærermøder. Han gjorde det med glæde så langt tid og kræfter tillod det. For han var dog først og fremmest lærer ved Barslev skole, og den gerning prioriterede han altid højest.

Menighedsrådsformand og kirkesanger

Jeg har tidligere nævnt, at for os børn i skolen var præsten oppe i Hvidbjerg en noget fjern person. Men det var han såvist ikke for mine forældre. Gennem alle årene var der ikke mange søndage, hvor de ikke sad i Hvidbjerg kirke. De fik begge et nært forhold og samarbejde med de skiftende sognepræster. Far elskede Hvidbjerg kirke og fortalte ofte om dens indretning og historie, når der var besøgende eller menighedsudflugter til andre sogne. I rækken af sognepræster fremhævede han ikke mindst den første, under hvis prædikestol han sad i Hvidbjerg kirke, provst Deichmann. Selv på sine ældre dage kunne far sige: Sådan sagde Deichmann, og bogstavelig citere hvad han havde hørt i en prædiken holdt for 40 år siden. Det svarer til, hvad andre i sognet har oplevet ved provst Deichmanns bibelstærke og realistiske forkyndelse. Mon ikke der endnu går frasagn i Hvidbjerg sogn om denne præsts virke, herunder hans eksempelløse gavmildhed?

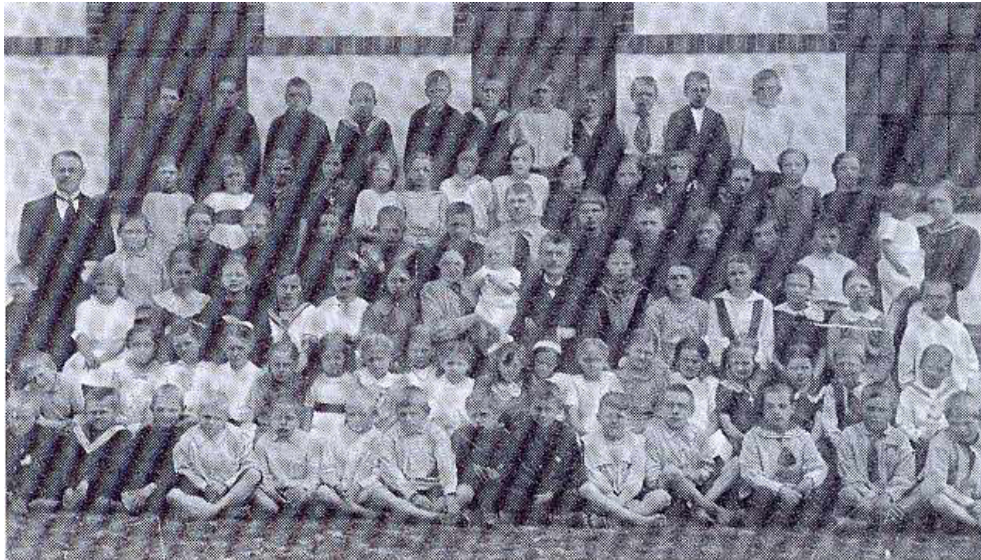
Jo, far følte sig nært knyttet til menighedslivet i kirke og missionshus og fik da også der betroet forskellige opgaver: Han var medlem fra 1912-14 af

IM's samfundsbestyrelse, af bestyrelsen for KFUM fra 1905, formand for »Blå Kors« fra 1908, formand for FDF-kredsen fra 1935. Dertil var han i mange år medlem af menighedsrådet, i alt i 29 år, deraf i 10 år formand 1922-32. Der var stort set godt samarbejde mellem præst og menighedsråd. Men det var (og er) ikke altid sådan, at IM-folk sagde ja og amen til alt, hvad præsten mente. Ved et menighedsrådsmøde i fars formandstid var der således opstået en kontrovers mellem præst og menighedsråd. For måske at jævne på uoverensstemmelsen efter mødet fulgte far sognepræsten hjem. Ved præstegårdens dør vendte han sig imidlertid mod far og udtalte de ord: hvor vover De at lægge hånd på Herrens salvede. Det var så det. Men det hørte da til sjældenhederne, at gejstligheden svang sig op i det luftlag. Normalt var der åbent vand og forståelse mellem parterne.

I 1933 blev far opfordret til at være kirkesanger ved Hvidbjerg kirke. Det sagde han med glæde ja til. Jeg tror, at han følte det som noget af kronen på sit livsværk, at han fik lov til at gøre tjeneste ved gudstjenesterne. Han udførte den tjeneste med ærefrygt og med dyb fortrolighed med dens indhold og forløb. Det varede til 1943, da han måtte ophøre på grund af vanskelighed med stemmen.

De sidste år

Det blev trange år, de sidste 6 af fars liv. I 1943 blev der konstateret cancer på stemmebåndet. Den blev lysbehandlet på »Finsen«, og det gik no-

Lærere og børn i Barslev Skole ca. 1917

genlunde i 3 år. Men i 1946 søgte han og fik sin afsked, måtte opereres samme efterår. Det medførte, at han helt mistede stemmen, blev stum. At det var et rystende chok, kan ikke undre. Som han skrev på en lap papir på hospitalet: Fugle kan synge, heste kan vrinske, hunde kan gø, men jeg kan ikke engang stønne. Men siden hen skrev han på en anden lap: Gud rakte mig hånden gennem det ord, der stod over døren i mit sygeværelse: Min nåde er dig nok. Far levede endnu 3 år i den tilstand. Han døde påskelørdag den 16. april 1949 og blev begravet fra Hvidbjerg kirke 5 dage senere.

Erik Hoppe